

EWA BARNAŚ-BARAN

Uniwersytet Rzeszowski

ORCID: 0000-0001-8084-6150

ELŻBIETA DOLATA

Uniwersytet Rzeszowski

ORCID: 0000-0003-1902-1410

Przemiany społeczno-ekonomiczno-kulturowe czynnikami warunkującymi powstanie i rozwój Uniwersytetu Rzeszowskiego na początku XXI wieku

Wprowadzenie

Uniwersytet Rzeszowski jest jedną z najmłodszych polskich wszechnic, największą uczelnią państwową w stolicy województwa podkarpackiego. Rozpoczął swoją działalność na mocy ustawy z 7 czerwca 2001 roku przyjętej 14 czerwca 2001 roku (Ustawa o utworzeniu Uniwersytetu Rzeszowskiego). Aktualnie w Rzeszowie funkcjonuje jeszcze Politechnika Rzeszowska oraz cztery uczelnie niepubliczne.

Drogę prowadzącą do powstania uniwersytetu oraz kierunki jego rozwoju determinują w dużej mierze względy geopolityczne, historyczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe.

Należy zaznaczyć, że województwo podkarpackie jest 10. w kraju pod względem wielkości – jego powierzchnia wynosi 17 846,76 km², a teren zamieszkuje ok. 2,13 mln mieszkańców. Podkarpackie jest najdalej wysuniętym na południe województwem w Polsce (Rocznik Demograficzny GUS, 2021). Województwo ma strategiczne położenie geograficzne, leży na skrzyżowaniu układów komunikacyjnych łączących północ z południem i wschód z zachodem w bliskiej odległości od granic z Ukrainą i Słowacją, i stanowi otwarcie do rynków Europy Wschodniej i Południowej. Jest ponadto włączone w struktury międzyregionalne, należy przykładowo do Euroregionu Karpackiego.

Pod względem historycznym województwo podkarpackie obejmuje południowo-wschodnie obszary przedrozbiorowej Małopolski (części ówczesnych województw: krakowskiego, sandomierskiego i lubelskiego) oraz zachodnią część Rusi Czerwonej (głównie województwo ruskie, część bełskiego). Po rozbiorach, ziemie obecnego województwa podkarpackiego znalazły się w granicach zaboru austriackiego, stanowiąc środkową część ówczesnej Galicji. Po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku tereny dzisiejszego województwa należały do województw – lwowskiego (większość z Rzeszowem), krakowskiego (część zachodnia lubelskiego, skrawki północne). Po

II wojnie światowej, zmiana granic odcięła ten obszar od ważnych centrów naukowych – Krakowa i Lwowa. Województwo objęło ziemie tzw. Małopolski środkowej, stanowiąc województwo rzeszowskie, na bazie którego, na mocy reformy samorządowej 1 stycznia 1999 roku utworzono województwo podkarpackie. O względnej jednolitości społeczno-gospodarczej tych ziem – jeszcze przed wojną – zdecydowało ich peryferyjne położenie na pograniczu oddziaływania dwóch stolic austrowęgierskiej Galicji – Krakowa i Lwowa. Owa peryferyjność powodowała niestety brak inwestycji, a w konsekwencji społeczno-gospodarcze zacofanie obszaru: niski poziom urbanizacji, słabo rozwinięty przemysł (głównie naftowy), przeludnienie wsi, karłowatą strukturę gospodarstw rolnych (Grygiel, Grzesik, 2003).

Przemiany gospodarcze w regionie zostały zapoczątkowane w latach 30. XX wieku budową zakładów przemysłu maszynowego i chemicznego w ramach Centralnego Okręgu Przemysłowego. Powojenna industrializacja, ze względów ekonomicznych, oparta była głównie na zamieszkujących wsie chłopach i przyczyniła się do powstania warstwy chłoporobotników. W rezultacie Podkarpacie stało się obszarem szczególnie dużej dysharmonii między dynamiczną industrializacją a niewielką urbanizacją. Transformacja systemowa po 1989 roku spowodowała w regionie wiele niekorzystnych zjawisk, związanych z recesją w przemyśle maszynowym i zbrojeniowym, który dominował na Podkarpaciu. Zmiany systemowe z początku lat 90. XX wieku spowodowały w konsekwencji zahamowanie rozwoju społecznego regionu (Grygiel, Grzesik, 2003).

Dopiero pod koniec lat 90. XX wieku zaczął następować rozwój regionu, a jego tempo znacząco przyspieszyło na początku XXI wieku. Na podstawie potencjalnych czynników rozwoju wykształciły się dwie podstawowe funkcje województwa w gospodarce krajowej – przemysłowa i rolnicza oraz uzupełniające: komunikacyjna, budownictwo i usługi socjalno-kulturalne (Strategia rozwoju, 1997).

Stolica województwa – Rzeszów to obecnie prawie 180-tysięczne miasto nowoczesne, dynamiczne, o zrównoważonym rozwoju i dobrej jakości życia (Malikowski, Szluz, 2016). Jest miastem przodującym w wykorzystywaniu środków unijnych, umożliwiających znaczący rozwój infrastruktury materialnej i społecznej (Ferenc, 2015) Dodatkowo, Rzeszów jako stolica województwa pełni funkcję centrum administracyjnego z niezbędnymi do tego działaniami urzędami, a w związku z dynamicznym rozwojem demograficznym stał się też rozwiniętym, nowoczesnym zapleczem kulturalno-oświatowym. Rzeszów, choć realnie niewielki, stanowi centrum obszaru, który jest położony peryferyjnie w stosunku do innych wielkich centrów administracyjno-politycznych. Jednocześnie ma korzystne położenie, w rejonie przygranicznym, stanowiącym „bramę wjazdową” do Europy. Oba te czynniki, połączone ze stosunkowo znacznym potencjałem gospodarczym oraz zapleczem naukowym stanowią podstawę do odgrywania większej, niż mogłoby się to wydawać, roli „miejskiej” (Majka, 2004).

Na tym tle rozwój usług edukacyjnych w postaci kształcenia uniwersyteckiego wydaje się szczególnie doniosły. W przededniu tworzenia uniwersytetu akcentowano jego rolę w zakresie kształcenia własnej kadry specjalistów, potrzebnych w różnych sferach gospodarki, inicjującej powstawanie przedsiębiorstw prywatnych, oddziałujących na rozwój gospodarczy regionu. Podkreślano ponadto wzrost zapotrzebowania na ludzi wykształconych w różnych dziedzinach nauki, kultury, sztuki, oświaty, w związku ze zintensyfikowaniem rozwoju społeczno-gospodarczego w latach 90. XX wieku (Bonusiak, 2010a). Dodatkowo, wskazywano na potencjał województwa w postaci sytuacji demograficznej. Województwo podkarpackie w 2001 roku, ale także aktualnie, jest najmłodszym województwem pod względem wieku zamieszkującej go ludności. W 2001 roku w wieku przedprodukcyjnym było 26,07% mieszkańców województwa, w kraju 23,22% (Stopa, 2003). Upatrywane w kształceniu uniwersyteckim korzyści to głównie zwiększenie szansy dla młodzieży na studia uniwersyteckie w regionie i ograniczenie procesu migracji na studia do innych miast Polski, a także budowa atrakcyjności regionu i skracanie dystansu dzielącego Podkarpacie od regionów – liderów atrakcyjności (Wniosek, 2001).

W artykule podjęto próbę syntetycznego, z uwagi na przyjęte wymogi redakcyjne, ukazania czynników ekonomicznych, społecznych i kulturowych wpływających na powstanie i dalsze funkcjonowanie Uniwersytetu Rzeszowskiego. Uwagę skupiono także na budowaniu wspólnej płaszczyzny współpracy „uniwersytetu na rubieżach” z lokalnym środowiskiem, na planach i ich realizacji w dwóch dekadach istnienia uczelni. Podstawowymi materiałami źródłowymi przeprowadzonej analizy były dokumenty działalności uczelni zgromadzone w Archiwum Uniwersytetu, Pracowni Zbiorów Specjalnych, analizowano ponadto artykuły z wybranych czasopism lokalnych z lat 2001–2021. Były to przede wszystkim „Gazeta w Rzeszowie”, „Nasz Dom Rzeszów”, „Super Nowości”, „Nowiny”, „Echo Rzeszowa”, „Gazeta Uniwersytecka”. Cennymi opracowaniami, które umożliwiły realizację podjętego tematu były publikacje byłego rektora WSP Rzeszów – Włodzimierza Bonusiaka, obecnego rektora UR – Sylwestra Czopka, wieloletniego dyrektora Instytutu Pedagogiki – Andrzeja Meissnera.

Tradycje akademickie regionu w procesie tworzenia Uniwersytetu Rzeszowskiego

Nie bez znaczenia dla powstania uniwersytetu w Rzeszowie były tradycje akademickie, sięgające pierwszej połowy XIX wieku, kiedy to miasto wraz z całą Galicją pozostawało pod panowaniem monarchii austriackiej. W drugiej połowie tego wieku, ziemie te otrzymały dość duży margines swobód w dziedzinie życia społecznego, co zaowocowało przyspieszonym rozwojem cywilizacyjnym. Autonomia galicyjska (1867–1918), obok innych dziedzin życia społecznego, umożliwiła szczególnie rozwój szkolnictwa

wszystkich szczebli kształcenia, w tym wyższego na Uniwersytetach w Krakowie i Lwowie, a także rozwój nauki i kultury. Skoncentrowała też na tym terenie znaczącą kadrę naukową (Meissner, Pęczkowski, Wrońska, 2021). Tradycje te w dużej mierze przyczyniły się do powstania w Rzeszowie, jeszcze w latach 60. XX wieku kilku szkół wyższych, a później na ich bazie, uniwersytetu.

Jako pierwszy, w 1959 roku, w Rzeszowie powstał punkt konsultacyjny Zawodowego Studium Administracyjnego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej z Lublina, a w 1964 roku – punkt konsultacyjny Studium Zaocznego Wydziału Prawa. Dwa lata później, w 1966 roku utworzono punkt konsultacyjny Wyższych Zawodowych Studiów Ekonomicznych przy Wydziale Ekonomicznym. Filię UMCS w Rzeszowie powołano zarządzeniem Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z 18 kwietnia 1969 roku. W Filii UMCS, w roku 1997 kształciło się 3599 studentów, zatrudnionych było natomiast 93 naukowców, w tym 23 profesorów i doktorów habilitowanych (Wniosek, 2001).

W 1963 roku z kolei zostało otwarte Studium Terenowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, przekształcone w 1965 roku w Wyższą Szkołę Pedagogiczną jako uczelnię samodzielną. W jej skład wchodziły wówczas dwa Wydziały: Filologiczny oraz Matematyki, Fizyki i Wychowania Technicznego. Uczelnia początkowo prowadziła pięć kierunków studiów. W następnych latach zwiększono liczbę studentów, rozbudowano bazę dydaktyczną. Wzrastała liczba studiującej młodzieży. W roku 1996/1997 studiowało tu 9870 osób, a zatrudnionych było 576 nauczycieli akademickich, w tym 122 profesorów i doktorów habilitowanych (Wniosek, 2001).

23 marca 1973 roku Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego i Techniki wyraził zgodę na utworzenie Zamiejscowego Wydziału Krakowskiej Akademii Rolniczej. W 1987 roku tę jednostkę przekształcono w Filię Krakowskiej Akademii Rolniczej. W okresie powstawania uniwersytetu, w Rzeszowie funkcjonował Wydział Ekonomii Akademii Rolniczej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie. W roku 1997 kształciło się tutaj 2312 studentów, zatrudnionych było 136 nauczycieli akademickich (Wniosek, 2001). Dodatkowo w 1985 roku w Rzeszowie, powstała Politechnika Rzeszowska im. I. Łukasiewicza, w której w roku 1997 studiowało 7949 studentów, a kadrę naukowców stanowiło 568 osób (Wniosek, 2001).

Pomimo prężnego funkcjonowania w Rzeszowie uczelni wyższych, przez lata odczuwalny był niedosyt kształcenia uniwersyteckiego. Środowisko akademickie Rzeszowa, wspierane inicjatywami różnych środowisk pozaakademickich, już od lat 70. XX wieku, zaczęło podejmować wysiłki mające na celu utworzenie uniwersytetu w Rzeszowie. Systematycznie rozbudowywano infrastrukturę istniejących placówek, zwiększano ofertę edukacyjną, liczbę kadry naukowej, rozszerzano kierunki badań naukowych. Ogółem, w przededniu powstania uniwersytetu, uczelnie publiczne w Rzeszowie prowadziły 29 kierunków studiów, na których studiowało ponad 40 tys. studentów.

W 1983 roku powołany został Zespół Wojewody ds. Rozwoju Ośrodka Akademickiego w Rzeszowie, który opracował koncepcję rozwoju ośrodka akademickiego w latach 1983–1990. Uznano wówczas za optymalne umacnianie i dalszy rozwój w kierunku integracji istniejących w Rzeszowie uczelni wyższych, w tym Politechniki Rzeszowskiej. Postulowano też natychmiastowe utworzenie Komitetu Powołania Uniwersytetu, w skład którego mieliby wejść wojewódzcy i miejscy szefowie władz państwowych i partyjnych, przedstawiciel MNSWiT, rektorzy uczelni rzeszowskich i tych, które miały filie w Rzeszowie oraz członkowie Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego z UMCS, WSP i AR. Zespół stwierdził ponadto, że „władze rzeszowskie powinny zobowiązać się do przygotowania własnej bazy naukowo-dydaktycznej na drodze przemieszczeń w ramach miasta oraz do zapewnienia wystarczającej puli mieszkaniowej dla kadry” (Wniosek, 2001).

W 1988 roku przedstawiono nowy projekt koncepcji rozwoju ośrodka akademickiego do roku 2000, uwzględniający dotychczasowe działania i ich rezultaty. Pojawiło się wówczas kilka różnych wariantów tworzenia uniwersytetu, między innymi taki, że w struktury uczelni proponowano włączyć Wydział Lekarski Krakowskiej Akademii Medycznej jako jednostkę zamiejscową. Nie podjęto wówczas wiążących decyzji, zobowiązano się jedynie do działań mających na celu utworzenie Wydziału Lekarskiego. Niestety przemiany polityczne i społeczno-gospodarcze w Polsce w tym okresie spowodowały, że część planów stała się nierealna. W późniejszym czasie, w 1992 roku powołano Międzyuczelniany Zespół ds. Integracji Uczelni Rzeszowskich, składający się z 16 osób. W skład zespołu weszli m.in. reprezentanci poszczególnych uczelni, wojewody, Biura Pracy i Kurii Biskupiej. Wypracowano wówczas koncepcję Uniwersytetu Małopolskiego, obejmującego wszystkie uczelnie rzeszowskie.

W 1993 roku z kolei powołano Fundację Rozwoju Ośrodka Akademickiego, która postanowiła sobie ambitne cele prowadzenia i popierania działań zmierzających do rozwoju rzeszowskiego ośrodka akademickiego poprzez działalność wydawniczą, inwestycyjną, budowlaną w zakresie domów i mieszkań dla kadry naukowo-dydaktycznej. W roku 1995 FROA podjęła budowę Regionalnej Biblioteki Akademickiej, a rok później inwestycja ta została przejęta przez Wyższą Szkołę Pedagogiczną. WSP była uczelnią, koordynującą działania na rzecz tworzenia w Rzeszowie Uniwersytetu (Bonusiak, 2001). Idea powołania Uniwersytetu w Rzeszowie mobilizowała wszystkich do tworzenia nowych kierunków i specjalności, co miało wzmacniać potrzebną w związku z tym argumentację. Poszerzenie oferty kształcenia w znaczącym stopniu wpłynęło na wzrost liczby studentów, których przykładowo w 1994 roku było 7447, a w 1995 roku – 8510 (Bonusiak, 2001). Władze uczelni poszerzyły wymianę naukową z ośrodkami zagranicznymi, podpisano nowe umowy o współpracy z kilkoma uniwersytetami zagranicznymi, m.in. z Uniwersytetem Walijskim w Bangor, Uniwersytetem we Lwowie, Iwanofrankowsku, co dało możliwość zapoznania się z dorobkiem naukowym innych krajów i promowało uczelnię rzeszowską. Poszerzyła się wymiana

zagraniczna oraz udział rzeszowskich naukowców w międzynarodowych badaniach i konferencjach naukowych. Uczelnia uzyskiwała kolejne prawa doktoryzowania i habilitacji, co wzmacniało jej potencjał naukowy. Oddano do użytku nowe obiekty przy ul. Rejtana, co zmniejszyło deficyt pomieszczeń dydaktycznych i biurowych w kontekście dynamicznego przyrostu liczby studentów (Bonusiak, 2001).

W listopadzie 2000 roku ówczesny minister edukacji narodowej – Edmund Wittenbrodt powołał Zespół do Utworzenia Uniwersytetu w Rzeszowie. W jego skład weszli: podsekretarz stanu MEN – Jerzy Zdrada, dyrektor Departamentu Nauki i Szkolnictwa Wyższego – Tadeusz Popłonowski, prorektorzy UMCS – Jan Pomorski i Zbigniew Sobolewski, rektor Akademii Rolniczej w Krakowie – Zbigniew Ślipek i dziekan Wydziału Zamiejscowego – Adam Czudec, rektor WSP – Włodzimierz Bonusiak i prorektor WSP – Waldemar Furmanek oraz senator RP – Mieczysław Janowski, poseł na sejm Stanisław Zając, wojewoda podkarpacki Zbigniew Siczkoś, marszałek województwa Bogdan Rzońca i prezydent Rzeszowa Andrzej Szlachta. Podczas pierwszego posiedzenia zespołu (12.12.2000) ustalono, że wniosek o powołanie Uniwersytetu Rzeszowskiego zostanie złożony w styczniu 2001 roku (Bonusiak, 2010b).

Wniosek, wraz z szerokim uzasadnieniem powołania Uniwersytetu Rzeszowskiego, został złożony do sejmu w styczniu 2001 roku. We wniosku tym czytamy:

Tworzony Uniwersytet będzie służył rozwojowi nauki oraz ułatwiał wszechstronną edukację młodzieży rozległego regionu południowo – wschodniej Polski. Utworzenie Uniwersytetu w Rzeszowie wpłynie na rozwinięcie międzynarodowej współpracy między Polską, Ukrainą i Słowacją, będzie on również pełnił ważną rolę pomostową w jednoczącej się Europie (Wniosek, 2001, s. 4).

Czytanie poselskiego projektu ustawy o utworzeniu Uniwersytetu Rzeszowskiego odbyło się 16 marca 2001 roku. W dyskusji, podczas której argumentowano potrzebę utworzenia uniwersytetu brali udział podkarpacki posłowie, wśród nich: Stanisław Zając, Wiesław Ciesielski, Marian Krzaklewski, Jerzy Osiatyński, Józef Zych, Zdzisław Pupa, Tadeusz Iwiński, Jerzy Zdrada, Józef Górny, Ewa Sikorska-Trela. Wśród argumentów, podkreślano zapewnienie młodzieży możliwości zdobywania wiedzy na poziomie uniwersyteckim w swoim województwie oraz umocnienie Rzeszowa jako ośrodka naukowego, gdyż jak mówił poseł Zając: „zmiana granic po II wojnie światowej odcięła ten obszar Polski od ważnego centrum naukowego, jakim był i jest Lwów” (Stenogram 104 Posiedzenia Sejmu RP, Warszawa 2001, s. 1).

Ostatecznie, Uniwersytet Rzeszowski został utworzony z Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie, Filii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz Wydziału Ekonomii w Rzeszowie, Akademii Rolniczej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie (Uchwała Senatu WSP, 2001). Politechnika Rzeszowska pozostała uczelnią funkcjonującą odrębnie. Podpis Prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego pod ustawą o utworzeniu UR (4.07.2001) wieńczył długoletnie starania środowiska akademickiego

o powołanie uniwersytetu w Rzeszowie (Furmanek, 2001). We fragmencie przemówienia Prezydenta RP z okazji podpisania Ustawy o utworzeniu Uniwersytetu Rzeszowskiego czytamy: „Uniwersytet Rzeszowski w tym miejscu Polski, w tym regionie – to będzie instytucja, której znaczenie będziemy poznawać coraz bardziej z każdym rokiem” (Gazeta Uniwersytecka, 2001).

Doniosłość wydarzenia podkreśla treść listu otwartego rektora WSP do pracowników i studentów Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie, która stanowiła fundament Uniwersytetu, z 5 lipca 2001 roku:

Wczoraj, 4 lipca 2001r, o godz. 11.10 Pan Prezydent RP Aleksander Kwaśniewski podpisał ustawę o utworzeniu Uniwersytetu Rzeszowskiego. Data ta jest szczególną w historii szkolnictwa wyższego Rzeszowa, ważną dla uniwersyteckich uczelni w Polsce. Utworzenie Uniwersytetu wieńczy wieloletnie działania pracowników WSP, którzy od prawie 30 lat dążyli do urzeczywistnienia tego celu (List otwarty, 2001).

Pierwszą inaugurację roku akademickiego 11 października 2001 roku prowadził Tadeusz Lulek, pierwszy rektor uniwersytetu (Lulek, 2002), który zaznaczył, że „Uniwersytet Rzeszowski zrodził się z dawno uświadomionej potrzeby i konieczności intelektualnego doinwestowania regionu” (Przemówienie, 2001). Nowa uczelnia, czerpiąc z tradycji trzech, które złożyły się na uniwersytet, musiała podjąć niezbędny wysiłek integracji i określania własnej tożsamości (Gazeta Uniwersytecka, 2001, s. 8; Statut Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2001; Zarządzenie Rektora, 2002; Regulamin, 2003).

W momencie powstania, Uniwersytet Rzeszowski liczył sześć wydziałów: Ekonomii, Filologiczny, Matematyczno-Przyrodniczy, Pedagogiczny, Prawa i Socjologiczno-Historyczny (Bonusiak, 2010b). W pierwszym roku funkcjonowania uczelni zatrudnionych było w niej 1866 pracowników, w tym 1112 nauczycieli akademickich (Bonusiak, 2010c), w kolejnych latach widoczny był rozwój uniwersytetu (Czopek, 2016).

Liczba kierunków studiów na UR w pierwszym roku działalności sięgała 20, w kolejnych latach znacznie wzrosła. W roku akademickim 2008/2009 było ich już 35, a w 2016/2017 – 51. Największa liczba studiujących na UR przypadła na rok akademicki 2002/2003 oraz 2009/2010, było to blisko 22,5 tys. studentów. Aktualnie, na 58 kierunkach kształcenia studiuje ponad 16 tys. studentów, z tego 3/4 na studiach stacjonarnych (Strategia, 2021, s. 4). W 2014 roku doprowadzono do utworzenia kierunku lekarskiego i rozpoczęto kształcenie przyszłych lekarzy. Od 2019 roku działa Szkoła Doktorska, w której według nowego systemu odbywa się stacjonarne kształcenie doktorantów. Oferta dydaktyczna obejmuje specjalności z humanistyki i nauk społecznych, nauki przyrodnicze i medyczne, dyscypliny artystyczne i nauki o kulturze fizycznej. W ciągu 20-lecia uniwersytet zdobył 18 uprawnień do nadawania stopnia doktora i 6 doktora habilitowanego. Należy dodać, że UR jest jednym z największych

pracodawców w południowowschodniej Polsce, zatrudniając blisko 2100 osób, w tym ponad 1200 nauczycieli akademickich (Historia Uniwersytetu).

Uniwersytet Rzeszowski na rzecz miasta i regionu

Uczelnia rozwija badania naukowe, a przez udział w różnych programach odgrywa ważną rolę w nauce południowo-wschodniej Polski i nabiera coraz większego znaczenia w skali kraju. Utrzymuje kontakty z uczelniami zagranicznymi, na których studenci i nauczyciele akademicki odbywają staże oraz wspólnie organizuje konferencje i obozy naukowe. Aktualnie Uniwersytet współpracuje z ok. 300 uczelniami partnerskimi z całego świata, w tym 54 z Ukrainy oraz 200 w ramach programu Erasmus+.

Od początku istnienia uczelni istotnym zadaniem było budowanie współpracy z przedstawicielami władz państwowych, województwa i miasta, lokalnego środowiska edukacyjnego, zawodowego, kulturalno-oświatowego. Jej znaczenie podkreślano w rozporządzeniach rektora, uchwałach Senatu UR, strategiach rozwoju uczelni (Strategia, 2013). W murach uczelni goszczono Prezydentów RP, przedstawicieli władz województwa podkarpackiego oraz miasta Rzeszowa (Kobiółka, 2008; ASK, 2011). Na łamach lokalnej prasy autorzy artykułów relacjonowali przejawy aktywności w tym obszarze, pisząc nie tylko o planach i przykładach współdziałania, ale również o towarzyszących nadziejach oraz obawach związanych z funkcjonowaniem uniwersytetu (Kulczycka, 2012). Już od początku powołania uczelni publikowano artykuły przybliżające czytelnikom idee jego funkcjonowania. Wypowiadano się na temat kondycji uniwersytetu, porównywano plany i rzeczywistość, ukazywano uczelnię i jej działalność na tle innych ważnych dla Rzeszowa wydarzeń (Załucki, 2001; Pudło, 2001; Zatorski, 2001; Kulczycka, 2007). Okazją do podsumowań planów, osiągnięć i trudnych momentów były kolejne rocznice jego powołania (PS, 2014; Rogowski, 2013; Terczyńska, 2019).

Niezmiennie, przez kilkadziesiąt lat, władze UR, nauczyciele, studenci, a także absolwenci podejmują współpracę ze środowiskiem lokalnym. Autorzy w lokalnych czasopismach z uwagą ją śledzą i różnorodnie oceniają (ASK, 2009; Ray, 2010; Kulczycka, Cebulski, 2019; Kulczycka, 2020). Jak zaznaczył rektor Aleksander Bobko, na początku XXI wieku należało budować w Rzeszowie dla uniwersytetu „przestrzeń akademicką” (Bobko, Zatorski, 2012, s. 4), w której istotne miejsce zajmują działania na rzecz współpracy lokalnej, przyjmujące między innymi wymiar licznych konferencji i spotkań, zarówno naukowych, jak i popularnonaukowych (np. ASK, 2007). Udziałem przedstawicieli społeczności akademickiej oraz władz i mieszkańców Rzeszowa i Podkarpacia w ciągu 20 lat funkcjonowania uczelni były nie tylko ważne wydarzenia naukowe, ale także artystyczne, sportowe. Pisano o nich w lokalnej prasie, ale również w czasopismach poza granicami województwa i kraju (Szypuła, 2010). Wspólnie realizowano spotkania i konferencje rocznicowe, upamiętnienia, obchody

rocznic ważnych wydarzeń historycznych (m.in. Rocznice lokacji miasta, Międzynarodowe Dni Pamięci o Ofiarach Holokaustu, oddawanie hołdu postaciom zasłużonym dla Ojczyzny oraz regionu) (jk, 2010; ac, 2010; Wit, 2015; Kaźmierczak, 2011; Nowi Honorowi, 2019; Uroczystości, 2019). W ramach spotkań naukowych z przedstawicielami lokalnych instytucji kultury, sztuki obchodzone były jubileusze ich powstania, przypominane osiągnięcia i ich wkład w rozwój regionu (np. Teatr im. Wandy Siemaszkowej) (Zatorski, 2009).

Ważnym zadaniem w tym okresie było budowanie współpracy z reprezentantami środowiska zawodowego Podkarpacia. Podejmowali ją nauczyciele akademicki ówczesnych wydziałów, a obecnych kolegiów. Przykładem mogą być inicjatywy w zakresie promocji zdrowia i sportu (Międzynarodowe Dni Rehabilitacji, Dni Dawcy Szpiku, konferencje we współpracy z pielęgniarkami i położnymi, Kongresy Sportów i Sztuk Walki, Uniwersyteckie Tygodnie Zdrowia i Sportu, bieszczadzkie rodzinne rajdy piesze) (Pad, 2011; Gorczyca, 2012). W prasie wyrażano nadzieję, że absolwenci uczelni zasilą kadry zawodowe z Podkarpacia, nadzieje te związane są zwłaszcza z absolwentami kierunków medycznych, lekarzami (Terczyńska, 2021).

We współpracy ze służbami mundurowymi organizowano równe formy wzajemnego wspierania wiedzą i umiejętnościami – konferencje, czy też tygodnie pomocy ofiarom przestępstw. Współpraca i wspieranie lokalnego środowiska w latach 2001–2021 to służba wiedzą i doświadczeniem nauczycieli akademickich, aktywnych w realizacji przedsięwzięć istotnych dla Podkarpacia. Przykładowo liczne projekty polepszenia struktury komunikacyjnej Podkarpacia poprzedzały prace archeologiczne naukowców z UR, których dorobek w związku z prowadzonymi wykopaliskami zaprezentowano na wystawie w Muzeum Okręgowym – „Autostradą w przeszłość”. Równie istotnym obszarem była współpraca z podkarpackimi nauczycielami, pedagogami. Podejmowano problematykę aktualną w życiu szkolnym i pozaszkolnym (autyzm, zjawiska samobójstw, działania wspierające rodziny i dzieci, w tym projekty powoływania instytucji opiekuńczych) (Kulczycka, 2015). W ramach wspólnych inicjatyw studentów i absolwentów organizowano akcje dobroczynne na rzecz najmłodszych mieszkańców województwa, wspierano osoby potrzebujące (Moranec, 2010; Kulczycka, 2013; Marszałek, 2015; Sobol, 2017). Nową formą współdziałania z najmłodszymi mieszkańcami Podkarpacia była inicjatywa powołania w 2013 roku Małego Uniwersytetu Rzeszowskiego (MUR) (Regulamin MUR, 2013, s. 1, 4). W zajęciach uczestniczą dzieci i młodzież w wieku 7–15 lat, prowadzą je pracownicy UR oraz specjaliści spoza uczelni, wyposażając młodych studentów w wiedzę oraz doświadczenie, inspirując ich naukowo (Regulamin MUR, 2018, s. 2, 4). Utworzone Liceum Uniwersyteckie w 2013 roku, obecnie Dwujęzyczne Liceum Uniwersyteckie, stanowi kolejny przykład działalności UR na rzecz lokalnego środowiska, a także efektywnej współpracy z mieszkańcami Podkarpacia (Uchwała Senatu UR nr 142, 2013). Funkcjonowanie UR to także współpraca z osobami dorosłymi, nie tylko z dziećmi. W 2015 roku odbyła

się jubileuszowa konferencja 30-lecia Uniwersytetu Trzeciego Wieku, który należy do grupy najstarszych uniwersytetów w Polsce. Powstał w 1983 roku, obecnie, jak podano w statucie, nadal jest „dobrem szczególnie cennym dla społeczności seniorów regionu podkarpackiego”, nad którym patronat i nadzór sprawuje rektor UR (Statut Uniwersytetu Trzeciego Wieku, 2013, s. 1) – to przykład otwartej formy dokształcania i rozwoju intelektualnego, społecznego, psychicznego i fizycznego wymienionych osób, nieaktywnych zawodowo w Rzeszowie i okolicach. Proponowane przez uniwersytet formy zajęć i spotkań mają również na celu tworzenie przekonania, że osoby starzejące się „są potrzebne sobie nawzajem i innym członkom społeczności” (Statut Uniwersytetu Trzeciego Wieku, 2017, s. 2). Równie ważna była troska o podtrzymanie kontaktu z Polakami przebywającymi za granicą. Centrum Kultury i Języka Polskiego dla Polaków z Zagranicy i Cudzoziemców „Polonus” organizowało dla przykładu Dni Polonusa. Wymienioną jednostkę oraz Centrum Badań nad Polonią i Polakami na Świecie UR połączono i utworzono 19 grudnia 2019 roku Centrum Polonijne (Uchwała Senatu nr 523, 2019, s. 1).

W ramach promocji walorów regionu, realizowanej w drugim dziesięcioleciu funkcjonowania UR, Katedra Agroturystyki i Ekonomicznych Funkcji Turystyki i Rekreacji ówczesnego Wydziału Wychowania Fizycznego, Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego oraz Akademia Europejska na rzecz Euroregionu Karpackiego zorganizowały Międzynarodową Konferencję Naukową „Rola organizacji pozarządowych w promocji i rozwoju turystyki”. Po raz pierwszy także w Rzeszowie odbyło się XXIX Ogólnopolskie Spotkanie Obieżyświatów, Trampów i Turystów współorganizowane przez Wydział Wychowania Fizycznego UR (8–11.11.2013).

Cennym doświadczeniem była podjęta współpraca z przedstawicielami władz polskich uczelni, w tym Rzeszowa i Podkarpacia (Kijanka, 2012, s. 9; Piątek, 2013, s. 11). UR gościł (24–26.10.2013) 20 rektorów uczelni zrzeszonych w Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich, w tym samym roku odbyło się II Spotkanie Rektorów Szkół Wyższych z Podkarpacia, któremu przewodniczył rektor A. Bobko (3.12.2013). Wspólną inicjatywę stanowi organizacja Akademickich Targów Pracy (po raz pierwszy 26.03.2014 UR oraz Politechnika Rzeszowska). W trakcie obchodów Święta UR w 2014 roku Medal Wielki UR otrzymał Andrzej Sobkowiak, rektor Politechniki Rzeszowskiej w latach 2005–2012 za szczególne zasługi dla rozwoju współpracy pomiędzy uczelniami.

Słuszność podjętych działań może potwierdzić przyznany 5 czerwca 2014 roku UR Medal Lubelskiego Orła Biznesu za osiągnięcia w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na modernizację i rozbudowę infrastruktury badawczej oraz współpracę z podmiotami gospodarczymi w regionie.

Uczelnia jest nadal uniwersytetem „na dorobku”, który przed 20 laty budził nadzieje na funkcjonowanie – jak napisał prorektor UR, Paweł Grata:

klasycznego uniwersytetu będącego miejscem wymiany myśli i poglądów, prowadzenia badań i debaty naukowej, pełniącego ważną misję kulturotwórczą i realnie oddziałującego na środowisko lokalne... (Grata, 2021, s. 9).

P. Gratał dodał, że Uniwersytet Rzeszowski powstał pomiędzy Lublinem i Krakowem, jako jedna z najmłodszych polskich wszechnic, i dąży do utrwalenia swojej wartości we współpracy z lokalnym środowiskiem, ale także do rozwoju na szerszą skalę. Kierunek dalszego działania „uniwersytetu na rubieżach” obecny rektor UR S. Czopek określa następująco: „dorównać najlepszym” (Kulczycka, 2020, s. 8).

Zakończenie

Przyjęty program rozwoju UR do 2025 roku, zaakceptowany w 2018 roku przez rektora UR S. Czopka, stanowi plan realizacji w kolejnych latach podjętej misji działania Uniwersytetu (Uchwała nr 296, 2018). Jej istotny wymiar wyraża się w budowaniu kapitału intelektualnego całego Podkarpacia. Władze uczelni podkreślają, iż uniwersytet stanowi „wiodącą integralną część stolicy Podkarpacia i regionu podkarpackiego”, ponadto uczelnia aspiruje do tego, aby stać się „autorytetem w życiu społecznym naszego regionu” (Strategia Rozwoju Uniwersytetu Rzeszowskiego – uszczegółowienie, 2016). Przeprowadzona analiza materiałów źródłowych, dokumentujących funkcjonowanie UR w latach 2001–2021, artykułów z wybranych czasopism lokalnych oraz opracowań umożliwiła ukazanie, jakie czynniki społeczne, ekonomiczne i kulturowe miały wpływ na powstanie Uniwersytetu Rzeszowskiego w 2001 roku. Ich znaczenie podkreślane jest przez władze uniwersyteckie. Dwie dekady funkcjonowania uniwersytetu potwierdziły, że stanowi on kontynuację wcześniejszej formacji szkolnictwa wyższego w tym regionie. Wyrósł on bezpośrednio na tradycji kształcenia w funkcjonującej poprzednio w Rzeszowie Wyższej Szkole Pedagogicznej, ale w swojej działalności może odwoływać się do XIX-wiecznych wzorców uniwersyteckich Krakowa i Lwowa. W 2001 roku napisano, że: „Uniwersytet ma też zobowiązanie – do umacniania więzi intelektualnych i społecznych między Polską a niepodległą Ukrainą” (Życzenia, 2001). Istotne zadanie uczelni to przede wszystkim współpraca ze środowiskiem lokalnym – aktywność podejmowana na rzecz społeczności lokalnej oraz z jej przedstawicielami. Analiza artykułów z czasopism lokalnych pozwala na stwierdzenie, że mieszkańcy Podkarpacia mają przekazywane bieżące informacje o podejmowanych przez władze UR oraz nauczycieli akademickich zadaniach, lokalna prasa umożliwia tym samym „wgląd” mieszkańcom w plany uczelni i ich realizację. Można przyjąć, że wpływ na funkcjonowanie uczelni mają wymieniane już czynniki, istotne znaczenie ma opinia społeczna, przekonanie mieszkańców Podkarpacia o ważnej roli uczelni w rozwoju województwa i ich własnym. Podsumowując należy stwierdzić, że uniwersytet jest integralną częścią Podkarpacia. Będąc uczelnią na rubieżach, stara się pełnić ważną funkcję w życiu społecznym, ekonomicznym, naukowym i edukacyjnym tych ziem.

Bibliografia

- ac (2010). Pamięci ofiar holocaustu. *Super Nowości*, 18, 3.
- ASK (2007). Smaki i zapachy Europy na uniwersytecie. *Gazeta w Rzeszowie*, 292, 3.
- ASK (2009). Uniwersytet wśród największych sukcesów 20-lecia wolnej Polski? *Gazeta w Rzeszowie*, 229, 4.
- ASK (2011). Samorząd wojewódzki wsparł podkarpackie uczelnie. *Gazeta w Rzeszowie*, 108, 4.
- Bobko, A., Zatorski, R. (2012). Budować przestrzeń akademicką. *Nasz Dom Rzeszów*, 10, 4.
- Bonusiak, W. (2001). *Dzieje Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie 1965–2000*. Rzeszów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej.
- Bonusiak, W. (2010a). Współczesne koncepcje rozwoju Rzeszowa. W: W. Bonusiak, W. Zawistowska (red.), *Rzeszów – w 655 rocznicę lokacji. Studia z dziejów miasta i regionu* (s. 170–182). Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Bonusiak, W. (2010b). Pierwszy rok działalności Uniwersytetu Rzeszowskiego. W: W. Bonusiak (red.), *Uniwersytet Rzeszowski w latach 2001–2008* (s. 9–21). Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Bonusiak, W. (2010c). Uniwersytet Rzeszowski w latach 2002/3–2007/8. W: W. Bonusiak (red.), *Uniwersytet Rzeszowski w latach 2001–2008* (s. 21–71). Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Czopek, S. (2016). *Rektorskie refleksje. Rektorzy Uniwersytetu Rzeszowskiego o Uniwersytecie*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Ferenc, T. (2015). Miasto zrównoważonego rozwoju. *Echo Rzeszowa, październik*, 4.
- Furmanek, W. (2001). Refleksje o drodze do Uniwersytetu w Rzeszowie. *Gazeta Uniwersytecka*, 6/15, 3–4.
- Gazeta Uniwersytecka* (2001), 1, 14.
- Gorczyca, A. (2012). Małą Ninę uratuje dawca szpiku. *Gazeta w Rzeszowie*, 117, 27.
- Grata, P. (2021). *Dwadzieścia lat minęło... Kalendarium Uniwersytetu Rzeszowskiego*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Grygiel, P., Grzesik, A. (2003). Społeczno-gospodarcza kondycja województwa podkarpackiego na tle kraju. W: M. Malikowski (red.), *Województwo Podkarpackie na początku XXI w.* (s. 56–95). Rzeszów: Mana.
- Historia Uniwersytetu Rzeszowskiego*. Pobrane z: www.ur.edu.pl/universytet/uczelnia/historia.
- Jk (2010). Ocaleni z holocaustu: na uniwersytecie przypomniano postać Ireny Sendlerowej. *Nowiny*, 19, 5.
- Każmierczak, A. (2011). Najbardziej godny – Piłsudski. *Gazeta w Rzeszowie*, 126, 2.
- Kijanka, R. (2012). Aby przetrwać uczelnie muszą współpracować. *Nowiny*, 222, 9.

- Kobiałka, M. (2008). Wojewoda chce wykorzystać zasoby podkarpackich uczelni. *Gazeta w Rzeszowie*, 92, 6.
- Kulczycka, A. (2007). 15 wydarzeń, które zmieniły Rzeszów. *Gazeta w Rzeszowie*, 99, 4.
- Kulczycka, A. (2012). Ośrodki wiodące. Nie nasza liga? *Gazeta w Rzeszowie*, 170, 27.
- Kulczycka, A. (2013). Bal charytatywny. *Super Nowości*, 132, 35.
- Kulczycka, A. (2015). Żłobek uniwersytecki będzie w Trzebownisku. *Gazeta w Rzeszowie*, 181, 1.
- Kulczycka, A. (2020). Dorównać najlepszym (rozmowa z Sylwestrem Czopkiem). *Gazeta w Rzeszowie*, 107, 8.
- Kulczycka, A., Cebulski, J. (2019). Ten projekt zmieni region?: Rząd nie może zapomnieć o Podkarpaciu. Budowa szpitala klinicznego to może być jeden z najważniejszych projektów dla regionu. *Gazeta w Rzeszowie*, 149, 8.
- List otwarty Rektora WSP do pracowników i studentów Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie prof. dr hab. Włodzimierza Bonusiaka z dnia 5 lipca 2001 (2001). Dokumenty Życia Społecznego (dalej: DŻS), nr inwentarzowy 429.
- Lulek, T. (2002). Pierwszy rok Uniwersytetu Rzeszowskiego. *Gazeta Uniwersytecka*, 8/11, 3–5.
- Majka, S. (2004). *Rzeszów i jego strukturalna przestrzeń*. Rzeszów: RS Druk.
- Malikowski, M., Szluz, B. (2016) Wstęp. W: M. Malikowski, B. Szluz, *Problemy społeczno-przestrzenne współczesnego Rzeszowa* (s. 1–7). Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Marszałek, wojewoda, rektorzy dzieciom (2015). *Gazeta w Rzeszowie*, 15, 2.
- Meissner, A, Pęczkowski, R., Wrońska, M. (2021). *Akademicka pedagogika w Rzeszowie. 1969-2019 – Jubileusz pięćdziesięciolecia*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Moraniec, A. (2010). Bądźmy razem przeciw białaczce. *Super Nowości*, 78, 5.
- Nowi Honorowi Obywatele Rzeszowa. 665-lecie lokacji miasta (2019). *Nowiny*, 20, 2.
- Pad. (2011). Twoja krew, nasze życie. *Super Nowości*, 105, 5.
- Piątek, A. (2013). Współdziałanie uczelni. *Nasz Dom Rzeszów*, 12, 11.
- Pierwsze kroki Senatu Uniwersyteckiego (2001). *Gazeta Uniwersytecka*, 1, 8.
- Przemówienie J.M. Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego. Historyczna inauguracja roku akademickiego, 11.10. 2001 (2001). Dokumenty Życia Społecznego w Pracowni Zbiorów Specjalnych Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego, nr inwentarzowy 430, s. 1–11.
- PS (2014). W 13. Rocznicę Uniwersytetu. *Super Nowości*, 111, 4.
- Pudło, A. (2001). Trudny start Uniwersytetu. *Nowiny*, 171, 1.
- Ray (2010). Uniwersytet potrzebuje promocji. *Nowiny*, 244, 5.
- Regulamin Akademickiego Ceremoniału w Uniwersytecie Rzeszowskim* (2003).

- Regulamin MUR z 1.09.2018, Załącznik do Zarządzenia Rektora UR z 1.09.2018, nr 35a, ZR/35A/2018.
- Regulamin MUR z 12.11.2013, Załącznik do Zarządzenia Rektora UR z 12.11.2013, nr 172, ZR/172/2013.
- Rocznik Demograficzny GUS (2021). Warszawa: GUS.
- Rogowski, A. (2013). Uniwersytet Rzeszowski wkroczył w XXI wiek. *Super Nowości*, 96, 9.
- Sobol, U. (2017). Studenci i absolwenci dla dzieci malują na ścianach kolorowe obrazy. *Nowiny*, 216, 18.
- Statut Uniwersytetu Rzeszowskiego* (2001). Rzeszów.
- Statut Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Rzeszowie przyjęty uchwałą Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego z 19.12.2013 r., US/244/12/2013.
- Statut Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Rzeszowie przyjęty uchwałą Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego z 23.02.2017 r., US/99/2/2017.
- Stenogram 104 Posiedzenia Sejmu RP 3 Kadencji (2001). Dokumenty Życia Społecznego w Pracowni Zbiorów Specjalnych Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego, nr inwentarzowy 429.
- Stopa, M. (2003). Specyfika demograficzna województwa podkarpackiego. W: M. Malikowski (red.), *Województwo Podkarpackie na początku XXI w.* (s. 9–27). Rzeszów: Mana.
- Strategia Rozwoju Uniwersytetu Rzeszowskiego – uszczegółowienie dla etapu II na lata 2017–2020. Załącznik do Zarządzenia nr 67/2016 Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego z 14.12.2016 r., ZR/67/2016.
- Strategia rozwoju Uniwersytetu Rzeszowskiego za lata 2013–2020. Załącznik do Uchwały Senatu UR z 23.05.2013, nr 123, US/123/5/2013.
- Strategia rozwoju Uniwersytetu Rzeszowskiego za lata 2021–2030. Załącznik nr 1 do Uchwały Senatu UR z 25.03.2021, nr 59, US/59/3/2021.
- Strategia rozwoju województwa rzeszowskiego (1997). Rzeszów: Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego.
- Szypuła, A. (2010). Galicyjskie muzykowanie. *Kurier Chicago*, 27, 39.
- Terczyńska, B. (2019). Uniwersytet Rzeszowski świętuje swoje 18 urodziny. *Super Nowości*, 110, 2.
- Terczyńska, B. (2021). Uniwersytet wypuści pierwszych lekarzy. Wzmocnią kadre w regionie. *Nowiny*, 122, 5.
- Uchwała Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego nr 142 z 27.06.2013 r., US/142/06/2013.
- Uchwała Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego nr 296 z 24.05.2018 r., US/296/5/2018.
- Uchwała Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego nr 523 z 19.12.2019, US/523/12/2019.
- Uchwała Senatu WSP w Rzeszowie z 31.07.2001 (2001). *Gazeta Uniwersytecka*, 1, 9.
- Uroczystości z okazji 665 rocznicy lokacji Rzeszowa (2019). *Super Nowości*, 5, 6.

Ustawa o utworzeniu Uniwersytetu Rzeszowskiego z 7.06.2001. Dz.U. nr 73, poz. 760.

Wit (2015). UR uczył Stanisława Zająca. *Super Nowości*, 17, 5.

Wniosek o utworzenie Uniwersytetu Rzeszowskiego wraz z aneksem (2001). Dokumenty Życia Społecznego w Pracowni Zbiorów Specjalnych Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego, nr inwentarzowy 454.

Załucki, M. (2001). Wszyscy się cieszą (2001). *Gazeta w Rzeszowie*, 238, 1–4.

Zarządzenie Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego nr 9 z 21.02.2002 r. w sprawie wprowadzenia do stosowania Regulaminu Organizacyjnego Uniwersytetu Rzeszowskiego, nr 9/2002.

Zatorski, R. (2001). Gaudeamus Universitate Ressoiviensi 2001–2002. *Echo Rzeszowa*, 71, 4.

Zatorski, R. (2009). Jubileuszowo: Filharmonia i Teatr im. Wandy Siemaszkowej. *Nasz Dom Rzeszów*, 10, 14–15.

Życzenia dla społeczności akademickiej z okazji inauguracyjnego roku akademickiego 2001/2002 (2001). *DŻS*, 430.

Streszczenie

Uniwersytet Rzeszowski, który jest największą uczelnią na Podkarpaciu, rozpoczął swoją działalność 1 września 2001 roku. Uczelnia jest jednym z młodszych polskich uniwersytetów, ale kontynuuje długoletnie tradycje akademickie. Została utworzona z Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie (powstała w 1963 r.), Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (Filia w Rzeszowie powołana w 1969 r.) oraz Wydziału Ekonomii w Rzeszowie Akademii Rolniczej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie (istniejącego od 1973 r.). Studenci na początku XX wieku kształcili się na 20 kierunkach, po 20 latach ich liczba wynosiła ponad 50. Celem artykułu było ukazanie czynników społecznych, ekonomicznych i kulturowych w procesie powstawania uczelni. Uwagę skupiono także na budowaniu wspólnej płaszczyzny współpracy „uniwersytetu na rubieżach” z lokalnym środowiskiem, na planach i ich realizacji podczas dwóch dekad istnienia uczelni. Podstawowymi materiałami źródłowymi przeprowadzonej analizy były dokumenty działalności uczelni zgromadzone w Archiwum Uniwersytetu, Pracowni Zbiorów Specjalnych, analizowano ponadto artykuły z wybranych czasopism lokalnych publikowane w latach 2001–2021. Zastosowano metodę analizy dokumentów, materiałów źródłowych. Ustalono, że władze uniwersytetu, nauczyciele oraz mieszkańcy Podkarpacia budują wspólnotę akademicką, która obok nauki stanowi podstawę tożsamości Uniwersytetu.

Słowa kluczowe: Uniwersytet Rzeszowski, Podkarpacie, Rzeszów, kształcenie